

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Łodzi

LLO.410.13.3.2024

Pan
Sławomir Lipski
Nadleśniczy Nadleśnictwa Brzeziny
Nadleśnictwo Brzeziny
Kaletnik, ul. Główna 3
95-040 Koluszki

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/24/094 – Adaptacja gospodarki leśnej Lasów Państwowych do zmian klimatycznych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Nadleśnictwo Brzeziny ¹ , Kaletnik, ul. Główna 3, 95-040 Koluszki
Kierownik jednostki kontrolowanej	Sławomir Lipski, Nadleśniczy Nadleśnictwa Brzeziny ² , od 18 marca 2024 r. Poprzednio funkcje kierownika jednostki pełnili: Magdalena Kapuścińska w okresie od 19 lutego 2024 r. do 7 marca 2024 r., Jarosław Kałuża w okresie od 26 stycznia 2021 r. do 13 lutego 2024 r., Jan Piwowar w okresie od 5 lutego 2016 r. do 25 stycznia 2021 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Prowadzenie gospodarki leśnej.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019-2024 do dnia zakończenia kontroli (tj. do 8 października), z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, mogących mieć wpływ na ocenę realizacji kontrolowanej działalności.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Łodzi.
Kontrolerzy	Katarzyna Kaczkowska, doradca techniczny, upoważnienie do kontroli nr LLO/80/2024 z dnia 24 czerwca 2024 r. Renata Cynamon, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli LLO/93/2024 z dnia 27 sierpnia 2024 r. (akta kontroli str. 1-8, 829)

¹ Zw. dalej Nadleśnictwo lub Nadleśnictwo Brzeziny.

² Zw. dalej Nadleśniczym.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, zw. dalej ustawą o NIK.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W okresie objętym kontrolą Nadleśnictwo nie zawsze prawidłowo i rzetelnie realizowało zadania w zakresie prowadzenia gospodarki leśnej, z uwzględnieniem potrzeby dostosowania jej do zmian klimatycznych.

Pracownicy Nadleśnictwa posiadali wykształcenie kierunkowe, uzupełniane stosownymi kursami i szkoleniami. Natomiast żaden z pracowników nie został przeszkolony z zakresu ochrony przeciwpożarowej lasu, którego zakres i tematyka uwzględniałyby zmiany przepisów rozporządzenia w sprawie ochrony przeciwpożarowej lasu z 2010 r.⁵

W okresie objętym kontrolą w Nadleśnictwie obowiązywał Plan Urządzenia Lasu⁶ na lata 2013-2022 oraz na lata 2023-2032. Pomimo podjęcia działań zmierzających do opracowania bieżącego PUL w ósmym roku obowiązywania ówczesnego Planu, bieżący PUL został zatwierdzony przez Ministra Klimatu i Środowiska w 11 miesiącu obowiązywania tego PUL. W konsekwencji bez zatwierdzonego PUL (tj. w oparciu o projekt PUL)⁷ Nadleśnictwo pozyskało 74.176,84 m³ drewna.

W okresie objętym kontrolą Nadleśnictwo powiększało zasoby leśne oraz podwyższało produktywność drzewostanów.

W okresie objętym kontrolą w Nadleśnictwie obowiązywał – na każdy rok oddzielnie – dokument pn. „Sposób postępowania na wypadek powstania pożaru lasu”. Dokumenty te były jednak sporządzone nierzetelnie, gdyż nie ujęto w nich części obligatoryjnych elementów wskazanych w Instrukcji z 2011 r.⁸ i Instrukcji z 2019 r.⁹ oraz nie dokonano uzgodnień ich aktualizacji z niektórymi właściwymi terenowo komendami miejskimi/powiatowymi Państwowej Straży Pożarnej.

Nadleśnictwo – będące w II kategorii zagrożenia pożarowego – posiadało sieć dróg o odpowiednim zagęszczeniu, zgodnie z rozporządzeniem w sprawie zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów¹⁰.

W 2024 r. Nadleśnictwo nie zawsze realizowało wymagania dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej, określone w rozporządzeniu w sprawie wymagań dobrej praktyki¹¹. Kontrola NIK wykazała bowiem przypadki, że w niektórych Leśnictwach nie przeprowadzano wizji w terenie w odniesieniu do prac w zakresie gospodarki leśnej, wbrew obowiązkowi określonemu w § 2 ww. rozporządzenia. Wątpliwości NIK budzi również wiarygodność prowadzonej dokumentacji w zakresie dobrej praktyki. W ponad 61% przypadków w zleceniach na wykonanie robót (podpisanych przez pracownika Nadleśnictwa i zleceńbiorcę) Leśniczy potwierdzali, że nie

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów z dnia 7 czerwca 2010; Dz.U. Nr 109, poz. 719, zw. dalej rozporządzeniem w sprawie ochrony przeciwpożarowej z 2010 r. istotne zmiany nastąpiły w związku z rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 20 lipca 2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów (Dz. U. poz. 1620), które weszło w życie z dniem 17 sierpnia 2022 r.

⁶ Zw. dalej PUL.

⁷ Zgodnie z obowiązującym wówczas § 135 ust. 7 Instrukcji urządzania lasu część 1 – Instrukcja sporządzania projektu planu urządzania lasu dla nadleśnictwa, projekt PUL staje się planem urządzania lasu po jego zatwierdzeniu, przez Ministra właściwego do spraw środowiska. Instrukcja stanowiła załącznik do Zarządzenia 55 DGLP z dnia 21 listopada 2011 r.

⁸ Instrukcja wprowadzona zarządzeniem nr 54 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 21 listopada 2011 r. w sprawie wprowadzenia „Instrukcji ochrony przeciwpożarowej lasu” w jednostkach organizacyjnych Lasów Państwowych, zw. dalej Instrukcją z 2011 r.

⁹ Instrukcja wprowadzona zarządzeniem nr 81 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 23 grudnia 2019 r. w sprawie wprowadzenia „Instrukcji ochrony przeciwpożarowej lasu” w jednostkach organizacyjnych Lasów Państwowych, zw. dalej Instrukcją z 2019 r.

¹⁰ Rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie szczegółowych zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów z dnia 22 marca 2006 r.; Dz. U. z 2022 r. poz. 1065, zw. dalej rozporządzeniem w sprawie zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów.

¹¹ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 18 grudnia 2017 r. w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej; Dz. U. poz. 2408. Od kwietnia 2023 r. rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 27 marca 2023 r. w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej; Dz. U. poz. 672, zw. dalej rozporządzeniem w sprawie wymagań dobrej praktyki.

przeprowadzali wizji w terenie, natomiast w kartach oceny i minimalizacji wpływów zabiegów gospodarczych na środowisko odnotowywali (również odręcznie) fakt przeprowadzenia takiej wizji. Najwyższa Izba Kontroli wskazuje, że przy tak istotnych merytorycznych różnicach w treści sporządzanych przez Leśniczych dokumentów, trudno ocenić nie tylko wiarygodność tych dokumentów, ale przede wszystkim faktyczne wykonanie (bądź nie) obowiązku przeprowadzenia wizji terenowej przed przystąpieniem zleceńbiorców do prac z zakresu gospodarki leśnej. Natomiast dokonywanie weryfikacji przez Nadleśniczego przedmiotowej dokumentacji – nieodzwierciedlającej rzeczywistych czynności Leśniczych – należy uznać za czynność nierzetelną.

Dla wszystkich czterech obszarów małej retencji wodnej książki obiektu budowlanego, choć założone zgodnie z art. 60 c ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane¹², prowadzone były z naruszeniem zasad określonych w rozporządzeniu w sprawie KOB¹³. Za nieprawidłowe NIK uznała również brak przeprowadzania obligatoryjnych okresowych przeglądów stanu technicznego, wymaganych art. 62 ust. 1 pkt 1 ustawy Prawo budowlane.

W Nadleśnictwie nie dopełniono również obowiązków informacyjnych, polegających na publikowaniu na stronie BIP Nadleśnictwa części dokumentów związanych z PUL.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

Opis stanu
faktycznego

1. Nadleśnictwo Brzeziny wchodziło w skład Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Łodzi¹⁴, składało się z dwóch obrobów (Brzeziny i Regny), 10 Leśnictw (Janinów, Tadzin, Wiączyń, Gałków, Rokiciny, Redzeń, Zieleń, Wykno, Budziszewice, Żywocin) oraz Szkółki Mikołajów. W latach 2019-2024 powierzchnia Nadleśnictwa zmieniała się i wynosiła 15.702 ha na koniec 2019 r. i 2020 r., 15.704 ha na koniec 2021 r., 15.620 ha na koniec 2022 r., 15.622 ha na koniec 2023 r., 15.623 ha na koniec czerwca 2024 r. Powierzchnia leśna w tych okresach wyniosła odpowiednio 15.375 ha, 15.380 ha, 15.383 ha, 15.287 ha, 15.299 ha, 15.284 ha.

Średnia wieku drzew wyniosła 79 lat (na koniec lat 2019-2022), 83 na koniec 2023 r. i na koniec czerwca 2024 r. Przeważającym gatunkiem była sosna.

Powierzchnia lasów sosnowych wyniosła 15.099 ha na koniec 2019 r., 15.102 ha – na koniec 2020 r., 15.095 – na koniec 2021 r., 14.971 ha na koniec 2022 r., 14.674 ha – na koniec 2023 r. i na koniec czerwca 2024 r.

Powierzchnia lasów objętych ochroną przyrody na koniec 2019 r. wyniosła 3.243 ha, w latach 2020-2022 – 2.947 ha, na koniec 2023 r. i na koniec czerwca 2024 r. – 3.052 ha. Powierzchnia lasów ochronnych¹⁵ Nadleśnictwa w różnych kategoriach ochronności wyniosła łącznie 9.198 ha na koniec lat 2019-2022 i zmalała do 9.195 ha na koniec 2023 r. i na koniec czerwca 2024 r.

(akta kontroli str. 9-10)

Na koniec 2019 r. i na koniec 2023 r. w Nadleśnictwie zatrudnionych było po 51 pracowników, na koniec 2020 r., 2021 r., 2022 r. – po 49 osób, na 30 czerwca 2024 r. – 54 osoby¹⁶. Ich zakresy czynności były aktualne.

W ww. okresie pracownicy Nadleśnictwa wykonujący pracę na stanowiskach merytorycznych (35 osób) brali udział w kursach i szkoleniach z zakresu m.in. środków ochrony roślin, szacowania szkód łowieckich, użytkowania aplikacji mLas8 z wykorzystaniem systemu SatMonitor i odbiorników GNSS, edukacji leśnej, realizacji

¹² Dz.U. z 2024 r., poz. 725, dalej: ustawa Prawo budowlane

¹³ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 3 lipca 2003 r. w sprawie książki obiektu budowlanego; Dz.U. 2003 r. Nr 120, poz. 1134; dalej: rozporządzenie w sprawie KOB – uchylone z dniem 31.12.2022 r. Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Technologii z dnia 15 grudnia 2022 r. w sprawie książki obiektu budowlanego oraz systemu Cyfrowa Książka Obiektu Budowlanego; Dz. U. z 2022 r. poz. 2778 – weszło w życie 01.01.2023 r.

¹⁴ Zw. dalej RDLP w Łodzi.

¹⁵ Na podstawie PUL na lata 2023-2032.

¹⁶ Liczba osób=liczba etatów.

ustawowych uprawnień strażników leśnych. Pracownicy merytoryczni posiadali wykształcenie średnie ogólnokształcące, średnie zawodowe oraz wyższe. Jeden z pracowników posiadał tytuł dr. nauk leśnych.

(akta kontroli str. 11-19)

W Nadleśnictwie nie dokumentowano odbywania szkoleń z zakresu ochrony przeciwpożarowej lasu przez pracowników Nadleśnictwa. Nie przeprowadzono ponadto szkoleń dotyczących aktualizacji przepisów w tym zakresie, o czym szerzej w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”. Działania Nadleśnictwa ograniczyły się do przekazania drogą elektroniczną prezentacji nt. ochrony przeciwpożarowej lasu¹⁷.

Zleceniobiorcy usług leśnych odbyli szkolenie z zakresu ochrony przeciwpożarowej lasu w kwietniu 2017 r., które przeprowadzone było przez pracownika RDLP w Łodzi. Dwóch zleceniobiorców wykonujących pracę na zlecenie Nadleśnictwa posiadało przeszkolenie (w 2024 r.) z zakresu wykonywanej pracy w gospodarce leśnej (w tym ochrony p/poż. terenów leśnych).

(akta kontroli str. 432-479, 794-811)

Postępujące zmiany warunków klimatycznych, brak opracowanych metod prognostycznych i metod zwalczania gatunków inwazyjnych, postępujący deficyt wody oraz zmiany charakteru występujących opadów atmosferycznych, sąsiedztwo terenów miejskich i przemysłowych powodujące zmniejszenie dostępności gruntów rolnych i leśnych do nabycia, to zdaniem Nadleśniczego utrudnienia i ograniczenia w realizacji zadań związanych z gospodarką leśną.

(akta kontroli str. 480-498)

W Nadleśnictwie przychody na koniec 2019 r., 2020 r., 2021 r., 2022 r., 2023 r. i na koniec czerwca 2024 r.:

- ogółem wyniosły odpowiednio 15,61 mln zł, 14,03 mln zł, 20,10 mln zł, 23,72 mln zł, 29,15 mln zł, 16,10 mln zł,
- ze sprzedaży drewna wyniosły odpowiednio 14,78 mln zł, 13,04 mln zł, 19,06 mln zł, 22,69 mln zł, 26,92 mln zł, 15,32 mln zł.

W Nadleśnictwie koszty na koniec 2019 r., 2020 r., 2021 r., 2022 r., 2023 r. i na koniec czerwca 2024 r.:

- ogółem wyniosły odpowiednio: 14,99 mln, 14,50 mln zł, 18,28 mln zł, 22,16 mln zł, 27,49 mln zł, 15,24 mln zł,
- związane z wynagrodzeniami wyniosły odpowiednio: 4,90 mln zł (32,7% kosztów ogółem), 4,30 mln zł (29,6%), 4,97 mln zł (27,2%), 6,05 mln zł (27,3%), 6,50 mln zł (23,7%), 2,85 mln zł (18,7%),
- ochrony lasu przed czynnikami szkodliwymi wyniosły odpowiednio: 0,81 mln zł, 0,59 mln zł, 0,56 mln zł, 0,69 mln zł, 0,96 mln zł, 0,57 mln zł,
- ochrony przeciwpożarowej wyniosły odpowiednio: 0,19 mln zł, 0,12 mln zł, 0,18 mln zł, 0,22 mln zł, 0,22 mln zł, 0,15 mln zł,
- koszty adaptacji gospodarki leśnej do zmian klimatycznych wyniosły odpowiednio: 3,13 mln zł, 2,83 mln zł, 2,96 mln zł, 3,21 mln zł, 4,37 mln zł, 2,62 mln zł.

W latach 2019-2021 oraz w 2024 r. (do 30 czerwca) Nadleśnictwo nie ponosiło kosztów związanych z ochroną przyrody. Natomiast w latach 2022-2023 koszty te wyniosły 0,003 mln zł.

Wyniki finansowy netto w poszczególnych latach objętych kontrolą wyniósł: 0,62 mln zł, -0,46 mln zł, 1,80 mln zł, 1,50 mln zł, 1,61 mln zł, 0,86 mln zł.

(akta kontroli str. 9-10)

2. Nadleśniczy wyjaśnił, że Nadleśnictwo podejmowało działania adoptujące gospodarkę leśną do zmian klimatycznych, poprzez m.in. realizację programów rozwojowych¹⁸, zwiększenie różnorodności gatunkowej, strukturalnej i wiekowej drzewostanów, zachowanie i zwiększenie wewnątrzgatunkowej zmienności

¹⁷ Prezentacja szkoleniowa przygotowana i przekazana drogą mailową do pracowników Nadleśnictwa w marcu: 2020 r., 2021 r. oraz 2024 r. przez st. specjalistę Służby Leśnej ds. ochrony lasu Nadleśnictwa.

¹⁸ Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu, Projekt ochrony przeciwpożarowej, Projekt ochrony gatunków i siedlisk przyrodniczych, Projekt LAS ENERGII.

genetycznej, zwiększenie odporności na stres o charakterze abiotycznym i biotycznym, niedopuszczenie do nadmiernego wzrostu zasobności drzewostanów.

(akta kontroli str. 480-498)

W ramach Leśnego Kompleksu Promocyjnego w 2024 r. Nadleśnictwo przystąpiło do projektu badawczego nadzorowanego przez Generalną Dyрекcję Lasów Państwowych polegającego na tym, że w lesie na terenie całego Nadleśnictwa rozlokowano 18 czujników do pomiaru wilgotności gleby i jeden czujnik do pomiaru wysokości lustra wody. Czujniki te przesyłały drogą satelitarną aktualne informacje dotyczące bieżącej sytuacji na terenie Nadleśnictwa (susza, lata mokre). W trakcie kontroli NIK trwały prace nad zamontowaniem czujników, które m.in. na podstawie wilgotności ściółki pozwolą na określenie stopnia zagrożenia pożarowego.

(akta kontroli str. 934-941)

W okresie objętym kontrolą Nadleśnictwo nie posiadało Meteorologicznego Punktu Progностycznego, a dane niezbędne do ustalenia stopnia zagrożenia pożarowego lasów w trakcie trwania akcji bezpośredniej w zakresie ochrony przeciwpożarowej obszarów leśnych uzyskiwane były z internetu¹⁹ oraz Punktu zlokalizowanego w Nadleśnictwie Spała. Średnia dobową temperatura wynosiła od 8,25 st. w 2021 r. do 10,86 st. w 2024 r., średnia suma opadów – od 1,52 mm w 2024 r. do 2,16 mm w 2020 r.

(akta kontroli str. 480-498)

W okresie objętym kontrolą wystąpiły sytuacje kryzysowe i dotyczyły 35 pożarów lasów. Objęły one łączną powierzchnię 3,28 ha. W 2019 r. Nadleśnictwo poniosło straty w wysokości 1.000 zł, w 2020 r. – 4.300 zł, a w 2022 r. – 922 zł.

Inne sytuacje kryzysowe, jak susza, podtopienia, powódź, mróz, gradacja szkodników, nie wystąpiły na terenie Nadleśnictwa.

(akta kontroli str. 9-10, 480-498, 751-765)

3. W okresie objętym kontrolą Nadleśnictwo posiadało PUL sporządzony na lata od 2013 do 2022 oraz na okres od 1 stycznia 2023 do 31 grudnia 2032 r. (zatwierdzony 21 listopada 2023 r.). Opracowane zostały na zlecenie RDLP w Łodzi, w Biurze Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej.

W latach 2013-2024 Nadleśnictwo nie dokonywało zmian w planach urządzenia lasu.

(akta kontroli str. 747, 830-840, 855)

W kwietniu 2020 r.²⁰ Dyrektor Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Łodzi²¹ przesłał do Nadleśnictwa prośbę o przystąpienie do realizacji prac przygotowawczych, opisanych w § 8 i 9 Instrukcji Urządzania Lasu, a w sierpniu 2020 r.²² informację o zwołaniu posiedzenia Komisji Założeń Planu.

Pomimo podjęcia działań zmierzających do opracowania nowego PUL²³ w ósmym roku obowiązywania Planu, co było zgodne z § 125 ust. 2 pkt 2 Instrukcji Urządzania Lasu, Plan obowiązujący od 2023 roku został zatwierdzony (przez Ministra Klimatu i Środowiska) 21 listopada 2023 r., tj. w 11 miesiącu jego obowiązywania.

(akta kontroli str. 841-855)

Na etapie tworzenia PUL, RDLP w Łodzi przekazała²⁴ projekt dokumentu do zaopiniowania Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska²⁵, co było zgodne z art. 54 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko²⁶. W odpowiedzi RDOŚ²⁷ wniósł do projektu następujące uwagi: „w projekcie dokumentu „Plan urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Brzeziny na lata 2023-2032” w wydzieleniach 51 a, 54 c, d zaplanowano łącznie IVD,

¹⁹ Ze strony internetowej: www.traxelektronik.pl/pogoda/las/index.php

²⁰ Pismo znak ZS.003.1.2020 z dnia 21 kwietnia 2020 r.

²¹ Zw. dalej Dyrektorem RDLP w Łodzi.

²² Pismo znak ZS.003.1.2020 z dnia 4 sierpnia 2020 r.

²³ W tym m.in. ogłoszeniu w Dzienniku Łódzkim o przystąpieniu do sporządzania PUL w dniu 20 września 2020 r. i w „Tydzień w Koluszkach” w dniu 18 września 2020 r. oraz przeprowadzeniu w 2022 r. kontroli terenowych i konsultacji z lokalną społecznością.

²⁴ Pismem znak ZS.6004.8.2003 z 25 maja 2023 r.

²⁵ Dalej: RDOŚ.

²⁶ Dz. U.2023 r. poz. 1094, ze zm.; zw. dalej ustawą o udostępnianiu informacji o środowisku.

²⁷ Pismem znak WOŚ.410.140.2023.MGw z 14 czerwca 2023 r.

jednakże w Programie Ochrony Przyrody dla projektu ww. PUL wskazano, że Nadleśnictwo nie powinno planować realizacji rębni do czasu ustanowienia planu zadań ochronnych i w przypadku utrzymania zapisu w ustanowionym planie zadań ochronnych – całkowicie odstąpić od ich wykonania". W Podsumowaniu, o którym mowa w art. 55 ust 3 ustawy o oś, Dyrektor RDLP w Łodzi wskazał, że „RDOŚ wydał pozytywną opinię, zgłaszając jednocześnie trzy uwagi, które nie wpłynęły na całościową ocenę projektu PUL. (...) W opracowaniu zostały wprowadzone odpowiednie korekty i doszczegółowienia". Tymczasem RDOŚ nie wydał opinii pozytywnej do treści projektu PUL, gdyż zaopiniował je poprzez wniesienie uwag. Uwagi te – pomimo deklaracji zawartej w przedmiotowym Podsumowaniu – nie w pełnym zakresie zostały uwzględnione, gdyż w „Opisie taksacyjnym lasu dla PUL”. ujęto działania gospodarcze w oddziale 51a oraz 54c, d, tj. liczbę cięć/nawrotów – rębnie IV D, pow. wydzielenia i pow. zabiegu (ha) oraz procent pozyskania grubizny (20%). Mimo braku zmian w zakresie planowanych rębni na obszarze objętym Planem zadań ochronnych, na potrzebę których zwracał uwagę RDOŚ, projekt PUL został przekazany do zatwierdzenia z informacją, że RDOŚ wydał pozytywną opinię, a zgłoszone uwagi nie wpłynęły na całościową ocenę PUL.

NIK odstępuje od formułowania nieprawidłowości w tym zakresie, gdyż opisany stan nie wynika z kompetencji Nadleśnictwa. Zauważa jednak, że działanie takie stanowiło naruszenie art. 55 ust. 3 przywołanej wyżej ustawy, gdyż w podsumowaniu wskazano na pozytywną opinię RDOŚ, która faktycznie nie została wydana.

(akta kontroli str. 1053-1074, 1097-1100)

W Nadleśnictwie, w związku z pismem RDLP w Łodzi²⁸ i zatwierdzeniem przez RDOŚ Planu zadań ochronnych, nie podejmowano prac wskazanych w PUL, a dotyczących rębni na obszarze Natura 2000 Buczyna Janinowska.

(akta kontroli str. 1075 - 1076)

Nadleśnictwo w trakcie prac nad tworzeniem nowego PUL otrzymywało od RDLP w Łodzi wytyczne do kolejnych etapów i było zaangażowane w sam proces tworzenia PUL m.in. poprzez:

- zebranie oraz zestawienie danych o obszarach chronionych w Nadleśnictwie i funkcjach lasu z uwzględnieniem obszarów Natura 2000 wyznaczonych na gruntach zarządzanych przez Nadleśnictwo lub w bezpośrednim sąsiedztwie, a także sporządzenie wstępnej wersji mapy obszarów chronionych i funkcji lasu,
- zebranie informacji o podstawowych założeniach polityki zagospodarowania przestrzennego regionu dotyczących gospodarki leśnej i ochrony przyrody z uwzględnieniem regionalnych strategii rozwoju oraz regionalnych programów ochrony środowiska,
- sprawdzenie kompletności i poprawności danych z zakresu ewidencji gruntów przekazywanych przez Nadleśniczego wykonawcy projektu PUL;
- przeprowadzenie analizy pod kątem planowania urzędniowego przy jednoczesnym uwzględnieniu i zachowaniu ładui czasowego i przestrzennego drzewostanów,
- przygotowanie referatu Nadleśniczego na Komisję Założeń Planu i Naradę Techniczno-Gospodarczą,
- spotkania z wykonawcami PUL i kontrole terenowe.

(akta kontroli str. 830-840)

Odnośnie danych zawartych w PUL, Nadleśniczy wyjaśnił, że wykonawcą PUL na zlecenie RDLP w Łodzi było Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej, Oddział w Warszawie, stąd też Nadleśnictwo nie ma wiedzy, z jakich źródeł pochodziły dane zaprezentowane w elaboracie oraz dlaczego zastosowano różne zakresy czasowe dla użytych danych.

(akta kontroli str. 963-964)

²⁸ Pismo znak ZS.6004.8.2023 z dnia 2 października 2023 r.

W Nadleśnictwie w 2023 r., tj. w pierwszym roku obowiązywania PUL na lata 2023-2032 co do zasady zrealizowano plan na zadania gospodarcze, w tym odnowienia zrealizowano w 140,4%, pielęgnowanie gleby w 77,9%, pielęgnowanie młodników w 105,5%, a pielęgnowanie upraw w 102,7%.

(akta kontroli str. 875)

Zadania gospodarcze zaplanowane w PUL na lata 2013-2022 zrealizowano:

- w zakresie odnowień w 75,04% (zręby, halizny i płazowiny) i w 70,86% (przy rębniach częściowych i stopniowych),
- w zakresie poprawek i uzupełnień w 49,59%,
- w zakresie dolesień luk i przerzedzeń w 125,24%,
- w zakresie pielęgnowania gleby w 80,16%,
- w zakresie pielęgnowania młodników w 96,80%,
- w zakresie pielęgnowania upraw w 99,18%,
- w zakresie melioracji agrotechnicznych w 72,10%.

W PUL obowiązującym do 2022 r. nie określono oczekiwanych wielkości dla zalesień.

(akta kontroli str. 869-874)

Nadleśniczy wyjaśnił, że zgodnie z art. 23 pkt 2 ustawy o lasach, realizując plan urządzenia lasu nie mógł on przekroczyć rozmiaru pozyskania drewna ponad etat miąższościowy²⁹ zapisany w decyzji Ministra Środowiska zatwierdzającej ten plan. Jednocześnie, zgodnie z art. 10 pkt 1.1 tej ustawy, musiał on na bieżąco reagować na zjawiska związane z występowaniem organizmów szkodliwych i zjawisk kłeskowych o charakterze biotycznym i abiotycznym, których w trakcie realizacji PUL w latach 2013-2022 było w Nadleśnictwie Brzeziny bardzo dużo. Spowodowało to pojawienie się dużych ilości drewna do pozyskania w ramach użytków przygodnych, które nie były uwzględnione przy wyliczaniu etatu miąższościowego, natomiast obciążały jego realizację, koniecznym więc było wstrzymanie części cięć planowych, głównie trzebieży późnych, a w dalszej kolejności rębni zupełnych i częściowych. Niepełna realizacja cięć rębnych przełożyła się bezpośrednio na brak możliwości pełnej realizacji zaplanowanego w PUL rozmiaru odnowień, które były wynikiem wcześniejszego wykonania rębni.

Odnosząc się natomiast do pozostałych pozycji z PUL wyjaśnił on, że:

- zrealizowanie poprawek i uzupełnień w 49,59% wynikało z dobrej udatności zakładanych upraw i braku konieczności wykonywania tych czynności,
- rozmiar wykonania melioracji agrotechnicznych wynikał z wykonania odnowień na powierzchniach po cięciach rębnych i przedrębnych. W związku z niepełnym wykonaniem planu odnowień nie wykonano również planu melioracji agrotechnicznych. Mały rozmiar melioracji agrotechnicznych związany był również z prowadzeniem półnaturalnej hodowli lasu.

(akta kontroli str. 879-882)

Pomimo niepełnego wykonania części zadań gospodarczych zaplanowanych w PUL Nadleśnictwo otrzymało od Dyrektora RDLP w Łodzi pozytywną ocenę gospodarki leśnej prowadzonej w latach 2013 – 2022.

(akta kontroli str. 877-878)

4. W okresie objętym kontrolą Nadleśnictwo pozyskało drewno:

- ogółem w 2019 r. – 74.637 m³, w 2020 r. – 65.839 m³, w 2021 r. – 74.541 m³, w 2022 r. – 75.037 m³, w 2023 r. – 89.189 m³, w 2024 r. (do 30 czerwca) – 53.687 m³,
- w użytkowaniu przedrębnym w 2019 r. – 22.677 m³, w 2020 r. – 20.149 m³, w 2021 r. – 16.068 m³, w 2022 r. – 24.378 m³, w 2023 r. – 33.427 m³, w 2024 r. (do 30 czerwca) – 16.535 m³,
- w użytkowaniu rębnym – 50.349 m³, w 2020 r. – 43.532 m³, w 2021 r. – 57.222 m³, w 2022 r. – 47.799 m³, w 2023 r. – 53.181 m³, w 2024 r. (do 30 czerwca) – 36.083 m³,

²⁹ Rozmiar użytkowania lasu w danym roku określony na podstawie PUL.

- opałowe w 2019 r. – 11.298 m³, w 2020 r. – 10.533 m³, w 2021 r. – 11.347 m³, w 2022 r. – 19.377 m³, w 2023 r. – 19.174 m³, w 2024 r. (do 30 czerwca) – 8.311 m³.

(akta kontroli str. 9-10)

Nadleśniczy wyjaśnił m.in., że cięcia sanitarne i przygodne (prowadzone w zależności od charakteru, występowania czynnika sprawczego i skali zamierania) były elementem pozyskania drewna w ramach PUL i były zaliczane na poczet etatu miąższościowego. O konieczności usuwania drzew w ramach cięć przygodnych decydował pracownik Służby Leśnej (Leśniczy lub Podleśniczy). W przypadku wystąpienia szkód na większej powierzchni, spowodowanych czynnikami chorobowymi, owadami lub szkodami spowodowanymi czynnikami biotycznymi i abiotycznymi, w wyniku których zachodziła konieczność usunięcia (przebudowy) drzewostanu na powierzchni większej niż 0,5 ha, Nadleśniczy wnioskował do Dyrektora RDLP w Łodzi o zgodę na wykonanie zabiegów sanitarnych³⁰. W ramach użytkowania przygodnego wycinano drzewa martwe, zasiedlone przez szkodniki owadzie oraz patogeny grzybowe, wywroty i złomy oraz drzewa zagrażające bezpieczeństwu osób na skutek działania ww. czynników.

(akta kontroli str. 830-840, 856-868)

W okresie od 1 stycznia 2023 r. do 21 listopada 2023 r., czyli do zatwierdzenia przez Ministra Klimatu i Środowiska Planu Urządzenia Lasu dla Nadleśnictwa Brzeziny na lata 2023-2032 w Nadleśnictwie pozyskano 74.176,84 m³ drewna.

Nadleśniczy wyjaśnił, że dobór cięć i struktury gatunkowej dokonywano zgodnie ze sporządzonym projektem planu urządzenia lasu i zgodnie z art. 13 ust. 1 ustawy o lasach. Potwierdzeniem słuszności ww. działań było, zdaniem Nadleśniczego, stanowisko Ministra Klimatu i Środowiska³¹, zgodnie z którym można było realizować plan urządzenia lasu w początkowych latach jego obowiązywania na podstawie wskazań gospodarczych zawartych w opisach taksacyjnych, bez obawy, że nastąpi niezgodność realizacyjna po zatwierdzeniu tego planu przez ministra właściwego do spraw środowiska.

Nadleśniczy wyjaśnił m.in., że proces tworzenia planu urządzenia lasu, stosownie do procedury ujętej w instrukcji urządzania lasu z 2011 r. nie został zaprojektowany tak, aby plan mógł zostać zatwierdzony od pierwszego dnia obowiązywania okresu planistycznego. Zgodnie z przywołaną procedurą zakończenie prac nad projektem w zakresie konsultacji społecznych przewidziane było nawet w drugim kwartale pierwszego roku obowiązywania planu urządzenia lasu i dopiero po tym etapie możliwe było skierowanie projektu planu do zatwierdzenia przez ministra właściwego ds. środowiska. Plany urządzenia lasu, o których mowa w art. 19 ust. 1 ustawy o lasach, zatwierdzane są przez wskazanego wyżej ministra na podstawie art. 22 ust.1 przywołanej ustawy.

(akta kontroli str. 830-840)

NIK dostrzega uwarunkowania prawno-organizacyjne skutkujące ograniczonym wpływem Nadleśnictwa na termin zatwierdzenia PUL, jednakże dostrzega również ryzyka znaczącego negatywnego wpływu na środowisko, a także na cele ochrony obszarów Natura 2000 związane z pozyskiwaniem przez Lasy Państwowe drewna w oparciu o niezatwierdzony PUL. Ponadto podejmowanie działań jeszcze przed zaakceptowaniem przez RDOŚ prognozy oddziaływania na środowisko powoduje, że nie można mieć pewności, czy prawidłowo zostały ograniczone ryzyka konfliktu pomiędzy zadaniami gospodarki leśnej, a ochroną gatunków i siedlisk.

(akta kontroli str.847-848)

Nadleśnictwo nie prowadziło porównania danych w zakresie wyników Wielkoobszarowej Inwentaryzacji Stanu Lasu (WISL) oraz sprawozdań LPIR-8. Nadleśniczy wyjaśnił, że WISL określa wielkość użytkowania głównego na podstawie

³⁰ Np. w związku z wnioskiem Nadleśnictwo o zgodę na całkowite usunięcie zamarłej i zamierającej sosny uszkodzonej przez grad (pismo znak ZG.7014.1.2021 z 9 marca 2021 r.) Dyrektor Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Łodzi na mocy decyzji nr 40/2021 z dnia 24 sierpnia 2021 r. wyraził zgodę na wykonanie rębni sanitarnych w uszkodzonych i zamierających drzewostanach.

³¹ Pismo z dnia 26 lipca 2021 r., znak sprawy: DLWKO.050.76.2021.RB1636487.5641295.4554101.

pomiarów wykonywanych na powierzchniach próbnych zlokalizowanych w całej Polsce uwzględniających drzewa usunięte z tych powierzchni w 5-letnim oraz 10-letnim okresie, natomiast LPIR zawiera wielkość z rzeczywistego pozyskania w konkretnym nadleśnictwie w danym roku kalendarzowym.

(akta kontroli str. 830-840)

5. W wiekowej strukturze lasu dominowały drzewostany IV i V klasy wieku, występujące na ok. 20%³² powierzchni w obu kategoriach. Drzewostany z kategorii III występowały na pow. wielkości od 12,7% (w 2024 r.) do 17% w 2019 r., z kategorii II – od 7,9% pow. na koniec 2019 r. do 8,1% pow. na koniec czerwca 2024 r., z kategorii VI – od 6,3% pow. do 8,8% pow., natomiast z kategorii I – od 5,6% pow. do 6% pow. Drzewostan w klasie odnowienia (KO) i do odnowienia (KDO) występowały na pow. od 20,6% (na koniec 2019 r.) do 27,0% (na koniec czerwca 2024 r.).

W latach objętych kontrolą gatunkami dominującymi w lasach Nadleśnictwa były: sosna (jej udział procentowy zmniejszył się z 71,4% na koniec 2019 r. do 69,3% na koniec 2023 r.), dąb (udział procentowy zwiększył się z 10,8% na koniec 2019 r. do 12,9% na koniec 2023 r.) i brzoza (udział % zmniejszył się z 7,4% na koniec 2019 r. do 6,5% na koniec 2023 r.). Pozostałe gatunki, to olsza (4,0%), buk (od 3,5% do 4,3%), jodła (od 1,9% do 2,2%), natomiast świerk, grab, osika – poniżej 1%.

(akta kontroli str. 9-10)

W latach objętych kontrolą, Nadleśnictwo, zgodnie z art. 10 ust. 1 pkt 1 ustawy o lasach³³, wykonywało zabiegi zwalczające i ochronne na terenie Szkółki Mikołajów oraz na obszarach leśnych w zakresie szkodników grzybowych i owadów. Zabiegi ochronne i zwalczające objęły obszar 81,41 ha (w tym 65,41 ha na terenie Szkółki i 16 ha w uprawach i pozostałych drzewostanach).

Nadleśniczy wyjaśnił, że określenie strat spowodowanych wystąpieniem organizmów szkodliwych jest niemożliwe z powodu braku opracowanej metodyki, jak również wynika z faktu, iż powstałe uszkodzenia nie doprowadziły do całkowitego zamarcia drzewostanu na powierzchniach objętych zabiegami.

Zabiegi chemiczne realizowane były na terenie Szkółki Mikołajów i związane były z produkcją sadzonek drzew i krzewów leśnych oraz miały charakter profilaktyczny w celu zabezpieczenia produkowanego materiału przed stratami z tytułu wystąpienia chorób. Pozostałe zabiegi wykonywane były w 2024 r. i realizowane były na uprawach i drzewostanach starszych oraz dotyczyły szkodników owadzych. Zwalczano m.in. pędraki chrabąszczy, kornika ostrozębnego i smolika znaczonego, przy czym zabiegi ograniczające liczebność pędraków chrabąszczy również miały charakter profilaktyczny.

W okresie od 1 stycznia 2019 r. do 6 września 2024 r. łącznie na terenie Nadleśnictwa Brzeziny pozyskano 21 787,82 m³ posuszu³⁴.

(akta kontroli str. 830-840, 979-993)

W Nadleśnictwie poprzez zakup działek leśnych oraz przejmowanie w zarząd innych gruntów Skarbu Państwa³⁵ powiększano zasób leśny, a wprowadzając II piętro³⁶, odnawiając luki³⁷, prowadząc restytucję cisa³⁸ i przebudowując drzewostan³⁹ podwyższano produktywność drzewostanów, co było zgodne z art. 14 ust. 1 ustawy o lasach.

(akta kontroli str. 830-840)

6. W 2021 r. Nadleśnictwo przejęło w zarząd Lasów Państwowych nieruchomości, tj. grunty znajdujące się na czterech działkach: w gm. Andrespol (dwie działki) oraz w gm. Ujazd i Rokiciny (po jednej działce), przeznaczone do zalesienia i stanowiące własność Skarbu Państwa. Przejęta powierzchnia wyniosła łącznie 1,2347 ha.

³² Od 17,3% w 2024 r. do 20% w 2020 r. w obu kategoriach.

³³ Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach; Dz. U. z 2024 r. poz. 530; zw. dalej ustawą o lasach.

³⁴ Odpowiednio: 6 753,49 m³ w 2019 r., 4 571,42 m³ w 2020 r., 4 430,95 m³ w 2021 r., 2 861,35 m³ w 2022 r., 2 228,69 m³ w 2023 r. i do 9 września 2024 r. – 941,92 m³.

³⁵ O czym szerzej w punkcie 6 niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

³⁶ Działaniami objęto powierzchnię 18,56 ha.

³⁷ Działaniami objęto powierzchnię 3,62 ha.

³⁸ Działaniami objęto powierzchnię 1,83 ha.

³⁹ Działaniami objęto powierzchnię 28,48 ha.

W I kw. 2024 r. na polecenie RDLP w Łodzi Nadleśnictwo wystąpiło do Starostw Powiatowych: w Brzezinach i Łódź Wschód o przekazanie danych opisowych i geometrycznych dotyczących gruntów leśnych z operatu ewidencji gruntów i budynków Grupy Rejestrowej I. Zestawienie ww. danych możliwych do przejęcia z zasobu nieruchomości Skarbu Państwa gruntów leśnych, nieleśnych do zalesienia oraz nieleśnych możliwych do wykorzystania docelowo na potrzeby gospodarki leśnej przekazane zostało przez Nadleśnictwo w czerwcu 2024 r. do RDLP w Łodzi.

(akta kontroli str. 480-551, 749)

Nadleśnictwo w 2021 r. odmówiło przejęcia w zasób Lasów Państwowych gruntów przeznaczonych do zalesienia o łącznej pow. 0,3497 ha⁴⁰, tj. dwóch działek sklasyfikowanych jako Tr – tereny różne oraz działki stanowiącej drogę dojazdową do działek prywatnych, bez drzewostanu. Nadleśniczy wyjaśnił, że na tych działkach nie było możliwości prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej (przebieg wodociągu oraz droga dojazdowa do działek prywatnych).

(akta kontroli str. 480-498, 506-551, 749, 801-811)

W latach 2019-2024 (do 30 czerwca) Nadleśnictwo nabyło sześć nieruchomości gruntowych (jedną – w 2019 r., trzy – w 2023 r., dwie – w 2024 r.) o łącznej pow. 5,224 ha. Koszt zakupu gruntów wyniósł 58.705 zł w 2019 r., 107.624 zł w 2023 r. oraz 49.408 zł w 2024 r. Zakupu działek dokonano na zasadach określonych w art. 37 ustawy o lasach.

W 2024 r. Nadleśnictwo uzyskało zgodę Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych⁴¹ na zakup dwóch kolejnych nieruchomości, przy czym w jednym przypadku sprzedający zrezygnował z transakcji, a w drugim przypadku – procedura zakupu była w trakcie⁴².

(akta kontroli str. 9-10, 750)

W okresie objętym kontrolą Nadleśnictwo nie skorzystało z przysługującego mu prawa pierwokupu nieruchomości, z uwagi na położenie nieruchomości (brak w okolicy gruntów będących w zarządzie Lasów Państwowych), zabudowę nieruchomości, niewielkie fragmenty działek leśnych w stosunku do pozostałej części działki, przeznaczenie inne niż działki leśne wg miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, działki stanowiące drogi dojazdowe i osiedlowe na nowopowstających osiedlach mieszkaniowych.

Zdaniem Nadleśniczego problemy i ograniczenia związane z nabywaniem gruntów związane były m.in. z brakiem możliwości prowadzenia – na proponowanych do przejęcia gruntach – gospodarki leśnej, czy z niewłaściwą klasyfikacją gruntów.

(akta kontroli str. 480-498)

7. Zgodnie z zapisami PUL na lata 2013-2022 oraz na lata 2023-2032 w Nadleśnictwie Brzeziny lokalizacja lasów ochronnych wraz z odpowiednimi kategoriami ochronności została przyjęta na podstawie zarządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z 1996 r.⁴³, decyzji Ministra Środowiska z 2003 r.⁴⁴ oraz decyzji Ministra Środowiska z 2012 r.⁴⁵ (jednocześnie na jej podstawie pozbawiono charakteru ochronnego lasów).

Lasy ochronne na terenach Nadleśnictwa, to głównie lasy położone w odległości 10 km od granic administracyjnych miast liczących ponad 50 tys. mieszkańców. Powierzchnia lasów ochronnych na koniec 2023 r. i na koniec czerwca 2024 r. wyniosła 9.195,08 ha, w tym w miastach i wokół miast – 4.499,15 ha, pow. terenów wodochronnych – 377,50 ha, glebochronnych – 159,80 ha i pow. terenów cennych fragmentów rodzimej przyrody – 650,15 ha. Powierzchnia lasów ochronnych,

⁴⁰ W tym 0,09 ha – grunty leśne, 0,2597 ha – tereny różne.

⁴¹ Zw. dalej DGLP.

⁴² Wg stanu na 14 sierpnia 2024 r.

⁴³ Zarządzenie nr 141 Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 11 września 1996 r. w sprawie uznania za ochronne lasów stanowiących własność Skarbu Państwa, będących w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe Nadleśnictwa Piotrków Trybunalski.

⁴⁴ Decyzja nr DL.lp-0233-JJ-16/03 Ministra Środowiska z dnia 29 maja 2003 r., w sprawie uznania za ochronne lasów stanowiących własność Skarbu Państwa wchodzące w skład Nadleśnictwa Brzeziny.

⁴⁵ Decyzja Ministra Środowiska nr DLP-lpn-612-21/50849/12/JŁ z dnia 11 grudnia 2012 r., w sprawie pozbawienia charakteru ochronnego i uznania za ochronne lasów stanowiących własność Skarbu Państwa wchodzące w skład Nadleśnictwa Brzeziny.

w stosunku do powierzchni zamieszczonej w PUL na lata 2013-2022 (9.198,51 ha), zmniejszyła się o 3,43 ha, z uwagi m.in. na zmiany w stanie posiadania (w tym zmiana granicy zasięgu terytorialnego), korekty granic wydziałów drzewostanowych, czy przebudowy dróg leśnych.

Nadleśnictwo, w cyklach opracowania PUL, nie występowało do DGLP z wnioskami o ustanowienie lasów jako ochronne, gdyż jak wyjaśnił Nadleśniczy, lasy ochronne stanowiły 59% powierzchni ogólnej Nadleśnictwa i obejmowały one kryteria w zakresie uznania drzewostanów za ochronne.

(akta kontroli str. 480-505, 747, 801-811)

8a. W okresie objętym kontrolą Nadleśnictwo Brzeziny znajdowało się w II kategorii zagrożenia pożarowego.

(akta kontroli str. 747)

8b. W 2019 r. na terenie Nadleśnictwa miało miejsce 16 pożarów, w 2020 r. – cztery pożary, w 2021 r. – jeden, w 2022 r. – pięć, w 2023 r. – sześć, a w 2024 r. (do 30 czerwca) – dwa pożary. W latach objętych kontrolą przeciętna wielkość jednego pożaru wyniosła odpowiednio: 0,09 ha, 0,24 ha, 0,30 ha, 0,08 ha, 0,02 ha, 0,01 ha.

(akta kontroli str. 9-10, 164-431, 751-765)

W okresie objętym kontrolą w Nadleśnictwie obowiązywał – na każdy rok oddzielnie – dokument pn. „*Sposób postępowania na wypadek powstania pożaru lasu*”⁴⁶.

Dokument obowiązujący na 2020 r. opracowany został 13 marca 2020 r., na 2021 r. – 22 lutego 2021 r., na 2022 r. – 1 lutego 2022 r. na 2023 r. – 9 lutego 2023 r., na 2024 r. – 20 lutego 2024 r.⁴⁷ Treści Sposobu... (oraz ich aktualizacje⁴⁸) uzgodnione były z niektórymi właściwymi terenowo komendami powiatowymi/miejskimi Państwowej Straży Pożarnej.

Brak niektórych obligatoryjnych elementów Sposobu ... oraz brak uzgodnienia aktualizacji z niektórymi właściwymi miejscowo komendami PSP opisano w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”.

(akta kontroli str. 164-431)

8c. Na terenie Nadleśnictwa i w zasięgu jego działania znajdowały się 64 punkty czerpania wody (w tym jeden zbiornik naturalny, trzy sztuczne i 60 hydrantów)⁴⁹. Na podstawie oględzin⁵⁰ jednego z czterech punktów czerpania wody stwierdzono, iż spełnia on wymogi określone w § 39 ust. 2 pkt 2 – 4 rozporządzenia w sprawie ochrony przeciwpożarowej.

(akta kontroli str. 965-978)

8d. W okresie objętym kontrolą Nadleśnictwo wykonało naprawy/remonty dróg pożarowych w złym stanie technicznym na odcinku o łącznej długości 14,083 km, polegające na uzupełnieniu i wyrównaniu uszkodzonej nawierzchni, czy wykoszeniu pobocza, celem zwiększenia szerokości drogi pożarowej, m.in. w odpowiedzi na ustalenia czynności kontrolno-rozpoznawczych właściwych komend PSP (co szerzej opisano w punkcie 11 niniejszego wystąpienia pokontrolnego).

Średni koszt wykonania przebudowy, budowy i remontów dojazdów pożarowych wyniósł 546.244 zł za 1 km. Wydatki poniesione przez Nadleśnictwo na ww. prace wyniosły 7.692.759 zł i sfinansowane zostały w całości ze środków własnych Nadleśnictwa.

(akta kontroli str. 9-10, 31-39, 60-163, 480-498, 552-556, 801-811)

W okresie objętym kontrolą na terenie Nadleśnictwa długość dróg pożarowych malała od 93,545 km (w 2019 r.) do 90,679 km (w 2024 r.) W złym stanie technicznym było 17,269 km dróg pożarowych na koniec 2019 r. (tj. 18,5% wszystkich dróg pożarowych), 32,43 km (tj. 35%) – na koniec 2020 r. i 2021 r., 26,039 km (tj. 28,1%) – na koniec 2022 r., 15,523 km (tj. 17,1%) – na koniec 2023 r. i 30 czerwca 2024 r.

⁴⁶ Zw. dalej Sposób postępowania na wypadek pożaru lub Sposób ...

⁴⁷ Na dokumencie zatwierdzonym na 2019 r. brak było daty jego opracowania i zatwierdzenia oraz terminów uzgodnień z właściwymi terenowo PSP.

⁴⁸ Za wyjątkiem 2019 r.

⁴⁹ Zgodnie z danymi pochodzącymi z rocznej analizy ochrony przeciwpożarowej za 2023 r.

⁵⁰ Oględziny przeprowadzone w trybie art. 39 ustawy o NIK w obecności Nadleśniczego i p.o. Sekretarza

Niezbędna kwota na dostosowanie wszystkich dojazdów pożarowych do standardu (stanu dobrego i średniego) wyniosła 13,8 mln zł w 2019 r., po 25,9 mln zł w 2020 r. i 2021 r., 20,8 mln zł w 2022 r., 12,4 mln zł w 2023 r. i w 2024 r. (do 30 czerwca).

(akta kontroli str. 9-10, 934-941)

Przeprowadzone oględziny trzech dojazdów pożarowych potwierdziły utrzymaną przejezdność dróg oraz prawidłowość ich oznaczenia.

(akta kontroli str. 934-941)

8e. W okresie objętym kontrolą teren Nadleśnictwa pokryty był siecią publicznych dróg asfaltowych łączących poszczególne miejscowości, a wewnątrz kompleksów leśnych istniała sieć dróg asfaltowych, utwardzonych i gruntowych stanowiących dojazdy pożarowe, zapewniające odpowiednie zagęszczenie, zgodne z rozporządzeniem w sprawie zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów. Jedynie w Leśnictwie Żywocin (uroczysko Tobiasze) dostępność terenu była utrudniona ze względu na brak dogodnego dojazdu z publicznej drogi asfaltowej do dojazdu p/poż. nr 37, czym nie spełniała wytycznych ww. rozporządzenia.

Zadanie polegające na budowie dojazdu pożarowego w Leśnictwie Żywocin (uroczysko Tobiasze) na odcinku od drogi powiatowej 1913E (Ujazd-Wolbórz) do dojazdu pożarowego numer 37 zaplanowane zostało w PUL na lata 2023-2032. W toku kontroli NIK Nadleśniczy wystąpił do RDLP z prośbą o ujęcie w planie przewidywanym na 2025 r. zadania remontowego polegającego na remoncie drogi prowadzącej do dojazdu pożarowego nr 37⁵¹ – prośba ta została rozpatrzona pozytywnie⁵². Dodatkowo Nadleśniczy, mając na uwadze zły stan drogi gminnej, zwrócił się do Urzędu Miejskiego w Ujeździe z prośbą o wykonanie wspólnej inwestycji drogowej polegającej na remoncie drogi gminnej biegnącej od drogi powiatowej nr 1913E do drogi leśnej w leśnictwie Żywocin⁵³.

(akta kontroli str. 748, 957-962)

9. W okresie objętym kontrolą Nadleśnictwo w ramach ogólnopolskiego projektu Lasów Państwowych dofinansowanego ze środków UE⁵⁴ wybudowało cztery zbiorniki małej retencji wodnej⁵⁵ na terenie:

- Leśnictwa Rokiciny (jeden zbiornik) – całkowity koszt budowy wyniósł 241.913,62 zł, w tym środki własne 36.287,04 zł i środki zewnętrzne 205.626,58 zł,
- Leśnictwa Budziszewice (trzy zbiorniki) – całkowity koszt budowy wyniósł 1.088.143,94 zł, w tym środki własne 163.221,59 zł i środki zewnętrzne 924.922,35 zł.

Nadleśnictwo posiadało w tym zakresie odpowiednie pozwolenia: wodnoprawne, na budowę i użytkowanie ww. obiektów oraz zawiadomienie o zakończeniu budowy. Z protokołów odbioru robót wynika, że roboty zostały wykonane prawidłowo i z odpowiednich materiałów. Dla każdego z tych obiektów założona została książka obiektu budowlanego. Niemniej jednak prowadzono je niezgodnie z wymogami określonymi w rozporządzeniu w sprawie KOB, co opisano w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”. W sekcji tej opisano również brak wykonania obowiązkowych okresowych przeglądów technicznych tych obiektów.

(akta kontroli str. 480-498, 766-793)

Zakładanym efektem zrealizowanego projektu, zgodnie z załącznikiem nr 1 do porozumienia nr 37/2016 r. w sprawie współpracy przy realizacji projektu⁵⁶, było

⁵¹ Pismo znak SA.20.8.2024 z dnia 16 września 2024 r.

⁵² Pismo znak EP.0300.8.2024 z dnia 17 września 2024 r.

⁵³ Pismo znak SA.20.8.2024 z dnia 18 września 2024 r.

⁵⁴ Program Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – mała retencja oraz przeciwdziałanie erozji wodnej na terenach nizinnych, realizowany w ramach II osi priorytetowej program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 (działanie 2.1).

⁵⁵ W Leśnictwie Rokiciny zbiornik wraz z mnichem upustowym o konstrukcji żelbetowej. W Leśnictwie Budziszewice zbiorniki wraz z zastawką piętrzącą betonową oraz zastawką betonową z zamknięciami szandorowymi, drewnianymi oraz mnichem piętrzącym.

⁵⁶ Porozumienie nr 37/2016 w sprawie warunków współpracy przy realizacji Projektu „Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – mała retencja oraz przeciwdziałanie erozji wodnej na terenach nizinnych” zawarte w dniu 25 listopada 2016 r. pomiędzy Państwowym Gospodarstwem Leśnym Lasy

wybudowanie sześciu obiektów piętrzących wodę lub spowalniających jej odpływ (wskaźnik produktu) o łącznej pojemności 36 500 m³ (wskaźnik produktu) i objętości 35 300 m³ (wskaźnik rezultatu).

Nadleśniczy, składając oświadczenia do protokołów odbioru robót⁵⁷, potwierdził całkowite wykonanie prac i realizację opisanych wskaźników.

(akta kontroli str. 480-498, 766-793, 882-933)

W trakcie oględzin czterech zbiorników małej retencji stwierdzono, iż w trzech z nich znajdowała się niewielka ilość wody. Nadleśniczy wyjaśnił, że trzy zbiorniki wodne małej retencji zlokalizowane w Leśnictwie Budziszewice zasilane są wodą opadową i roztopową z istniejących i odtworzonych rowów melioracyjnych oraz wodą gruntową, a niski stan poziomu wody w tych zbiornikach spowodowany był znikomą ilością opadów atmosferycznych w bieżącym roku. Zgodnie z operatem wodnoprawnym opracowanym w 2019 r. w ujęciu rocznym bilans wodny był dodatni, co dawało możliwość całkowitego wypełnienia się wszystkich zbiorników, jednak z uwagi na niewielki dopływ proces ten może być wydłużony w czasie.

(akta kontroli str. 934-956)

W latach 2019-2021 Nadleśnictwo otrzymało dotacje celowe na sporządzenie planów zalesienia i planów inwestycji w łącznej wysokości 2.800 zł, tj. w 2019 r. – 1.100 zł, w 2020 r. – 400 zł i w 2021 r. – 1.300 zł.

(akta kontroli str. 480-498)

10. W Nadleśnictwie realizowane były przez niektóre Leśnictwa wymagania dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej, polegające na przeprowadzaniu przez Leśniczych wizji terenowej w lesie, o której mowa w rozporządzeniu w sprawie wymagań dobrej praktyki. Potwierdzenie obowiązku realizacji dobrych praktyk ujmowane było przez Leśniczych w tabeli nr 2 zlecenia dla Wykonawcy prac, w których odnotowywali oni obecność (bądź nie) drzew dziuplastych, gniazd i innych stanowisk cennych przyrodniczo⁵⁸, nie wskazując przy tym liczby stwierdzonych przypadków drzew dziuplastych, gniazd i innych stanowisk cennych przyrodniczo.

Nierzetelne prowadzenie części dokumentacji w zakresie dobrych praktyk, nieprzeprowadzanie wizji w terenie przed niektórymi pracami z zakresu gospodarki leśnej oraz przypadek niedotrzymania 14-dniowego terminu przeprowadzenia wizji opisano w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”.

(akta kontroli str. 582-746, 1092-1095)

Według Inżyniera nadzoru w okresie od 1 stycznia do 30 czerwca 2024 r. Nadleśnictwo objęło wizją terenową łącznie 180 powierzchni z pozyskania drewna pod kątem występowania drzew dziuplastych, gniazd ptasich i innych siedlisk cennych przyrodniczo.

(akta kontroli str. 567-581)

W Nadleśnictwie w ramach dobrych praktyk i półnaturalnej gospodarki leśnej na rębniach IB⁵⁹ pozostawiono pas nasienników (dorosłych drzew o bardzo dobrych cechach jakościowo-hodowlanych), celem powstania naturalnego obsiewu.

(akta kontroli str. 934-941)

11. W okresie objętym kontrolą do Nadleśnictwa wpłynęły dwie skargi w zakresie nieuprawnionego wjazdu pojazdów na teren Leśnictwa Gałków oraz odprowadzenia wody do lasu przy budowie studni w miejscowości leżącej na terenie Leśnictwa. Skargi zostały rozpatrzone przez Nadleśnictwo, a stosownych odpowiedzi udzielono skarżącym w terminie do 30 dni od dnia wpływu skargi.

(akta kontroli str. 20-30)

Państwowe reprezentowanym przez Dyrektora Generalnego, a Nadleśnictwem i aneks nr 2 do porozumienia nr 37/2016 z 2 września 2021 r.

⁵⁷ Oświadczenie do Protokołu odbioru robót nr 01 z dnia 16 kwietnia 2020 r. i oświadczenie do Protokołu odbioru robót nr 02 z dnia 3 listopada 2020 r.

⁵⁸ W tabeli nr 2 zlecenia Leśniczy nie ujmowali liczby stwierdzonych drzew dziuplastych, gniazd i innych stanowisk cennych przyrodniczo, a jedynie wskazywali ich obecność (Tak/Nie).

⁵⁹ Na obszarach, na których usunięto drzewostan zgodnie z wymogami określonymi w Zasadach hodowli lasu, tj. w pasie o szerokości zrębu od 31 do 60 m. lub maksymalnej powierzchni do 4 ha.

W latach 2019-2024 (do 30 czerwca) Komendy Powiatowe i Miejskie PSP, Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Łodzi, DGLP, RDLP w Łodzi, Biuro Nasiennictwa Leśnego przeprowadziły łącznie 54 kontrole zewnętrzne z zakresu badań objętych niniejszą tematyką kontroli NIK. Ponadto w ww. latach przeprowadzonych zostało 11 kontroli wewnętrznych funkcjonalnych w ramach nadzoru RDLP w Łodzi nad podległymi jednostkami.

Analiza dokumentacji dotyczących wszystkich kontroli zewnętrznych (19), w których kontrolujący sformułowali stany nieprawidłowe wykazała, że:

- kontrole przeprowadzone zostały przez RDLP w Łodzi, DGLP, Biuro Nasiennictwa Leśnego, Komendy Powiatowe/Miejskie PSP, Inspekcję Lasów Państwowych,
- kontrole dotyczyły prawidłowości wykonania zabiegów gospodarczych (odnowienia, poprawki, CW⁶⁰, CP⁶¹), gospodarki leśnym materiałem produkcyjnym, prawidłowości obrotu drewnem, przestrzegania przepisów p/poż. w Leśnictwach, organizacji ochrony i zwalczania szkodnictwa leśnego, ochrony mienia oraz działalności Straży Leśnej w jednostkach Lasów Państwowych, funkcjonowania Nadleśnictwa, analizy PUL w części dotyczącej ochrony przeciwpożarowej,
- uwagi Biura Nasiennictwa Leśnego dotyczyły niespełniania przez trzy drzewa ustawowych wymogów, polegających na niewykonaniu cięć sanitarno-selekcyjnych poprzez usunięcie drzew nieodpowiadającym cechom jakościowym i braku przeredzenia drzewostanów w celu zapewnienia optymalnych warunków wzrostu drzew przeznaczonych docelowo do produkcji leśnego materiału rozmnożeniowego (dwa obiekty) oraz niższych niż średnia możliwości produkcyjnych drzew tego samego gatunku w tym samym regionie pochodzenia i w tych samych warunkach siedliskowych (jeden obiekt). Zalecenia polegające na wykreślenie tych obiektów z KRLMP⁶² zostały zrealizowane,
- stwierdzone nieprawidłowości/uchybień dotyczyły: nieprawidłowego zagospodarowania drzewostanu, braku właściwej realizacji zadań gospodarczych z zakresu hodowli lasu, nierzetelnego sporządzania szacunków brakarskich, opóźnień zabiegów trzebieży późnych, braku prawidłowego ewidencjonowania zabiegów gospodarczych oraz prowadzenia dokumentacji odnowień naturalnych, braku prawidłowego dokumentowania monitoringu ochrony gatunkowej roślin, zwierząt i grzybów, braku rzetelnego planowania i niewłaściwej realizacji pozyskania drewna wielkowymiarowego na pozycjach rębnych, braku systematycznej kontroli podmiotów gospodarczych zajmujących się obrotem i przetwarzaniem drewna oraz innych produktów leśnych, rozbieżności pomiędzy zapisami w PUL a stanem faktycznym, nieprzestrzegania przepisów w zakresie prowadzenia prac leśnych w strefach ochrony dla gatunków chronionych, niestosowania właściwych grup czynności dla przebudowy drzewostanów,
- w zakresie p/poż właściwe komendy PSP ustaliły stany nieprawidłowe, m.in. w Leśnictwach: Janinów, Żywocin, Gałków, Wykno, Rokiciny, Tadzin, Wiączyń. Polegały one na braku oznakowania (tablic) dojazdów pożarowych, słabej widoczności tablic/numerów, ich nieczytelności bądź niezgodności oznakowania z wytycznymi, niewłaściwej nawierzchni dojazdowej dróg dojazdowych (wyeksploatowanej, zniszczonej, z błotnistymi koleinami na głębokość 40 cm, ubytki, wyboje), co powodować mogło – wg PSP – brak możliwości przejazdu przy wysokim stanie wód, zawężeniu szerokości drogi przez roślinność wrastającą w światło drogi,

⁶⁰ Cięcie wczesne.

⁶¹ Cięcie późne.

⁶² Krajowy Rejestr Leśnego Materiału Podstawowego.

- rozbieżnościach pomiędzy zapisami w Sposobach ... a stanem faktycznym odnośnie długości i zasięgu drogi dojazdowej oraz punktami czerpania wody,
- kontrolowany poinformował kontrolujących o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach w celu ich wykonania lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

(akta kontroli str. 31-163)

12. Na stronie BIP Nadleśnictwa⁶³ nie zamieszczono części informacji wynikających z PUL na lata 2023 – 2032 i Programem Ochrony Przyrody na lata 2023 – 2032⁶⁴, co opisano w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”.

(akta kontroli str. 823-828)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W Nadleśnictwie nie udokumentowano faktu odbycia przez pracowników Nadleśnictwa szkolenia z zakresu ochrony p/poż. lasu w 2020 r., 2021 r. i 2024 r., do czego zobowiązywał punkt 2.6.4. Instrukcji z 2019 r., zgodnie z którym potwierdzenie odbycia szkolenia winno być udokumentowane.

Nadleśniczy wyjaśnił, że w 2020 r. nie sporządzono listy obecności osób przeszkolonych z uwagi na pandemię COVID-19 i obostrzenia z nią związane, a w pozostałych latach nie było konieczności organizacji takich szkoleń; prezentacja była wysłana do pracowników celem przypomnienia informacji.

(akta kontroli str. 432-479, 801-811)

2. Nadleśniczy dopuścił do sytuacji, w której pracownicy Nadleśnictwa – po 2022 r. – nie zostali przeszkoleni z zakresu ochrony przeciwpożarowej lasu po istotnej zmianie przepisów, wbrew zapisom punktu 2.6.1. Instrukcji z 2019 r., zgodnie z którym szkolenie z ww. zakresu powinno być powtórzone m.in. przy zmianie przepisów. Pracownik Nadleśnictwa (st. specjalista SL do spraw Ochrony Lasu) przekazał bowiem drogą mailową pracownikom Nadleśnictwa opracowaną przez siebie prezentację szkoleniową z zakresu ochrony p/poż lasu, którą sporządził na podstawie nieaktualnych przepisów prawnych – w prezentacji szkoleniowej ujęte zostały bowiem przepisy rozporządzenia w sprawie ochrony przeciwpożarowej z 2010 r., natomiast istotne zmiany w przedmiotowej tematyce wprowadzone zostały rozporządzeniem zmieniającym, które weszło w życie z dniem 17 sierpnia 2022 r.

Nadleśniczy wyjaśnił, że powyższe wynikało z błędu ludzkiego.

(akta kontroli str. 432-474, 801-811, 1077-1083)

W toku kontroli NIK, we wrześniu 2024 r. w Nadleśnictwie przeprowadzono szkolenie z zakresu ochrony przeciwpożarowej lasu.

(akta kontroli str. 994-1000)

3. W Nadleśnictwie, niezgodnie z wymogami określonymi w Instrukcji ochrony przeciwpożarowej lasu z 2011 r. i 2019 r.:

- a. opracowano Sposób postępowania na wypadek pożaru lasu na 2019 r., 2020 r., 2021 r., 2022 r. i 2023 r. Nie ujęto w nich bowiem części obligatoryjnych elementów, określonych w załączniku nr 5 „Zasady opracowania Sposobu postępowania na wypadek powstania pożaru lasu” do Instrukcji z 2011 r. i załączniku nr 8 Instrukcji z 2019 r., tj. mapy ilustrującej zagrożenie pożarowe wg klas palności drzewostanów, mapy leśnictw w skali 1:10000 (za wyjątkiem Leśnictwa Wykno w Sposobie ... na 2024 r.). Dodatkowo w Sposobie... na 2019 r. nie ujęto wykazu zaewidencjonowanych obszarów zalegania niewybuchów lub innych materiałów niebezpiecznych powodujących zagrożenie życia i zdrowia ludzi.

Nadleśniczy wyjaśnił, że Nadleśnictwo nie posiadało wiedzy o występowaniu na terenie Nadleśnictwa obszarów zalegania niewypałów. Wyjaśnił ponadto, że brak dołączenia materiałów kartograficznych w formie papierowej wynikał

⁶³ <https://www.gov.pl/web/nadlesnictwo-brzeziny/wykaz-dokumentow-zawierajacych-informacje-o-srodowisku>

⁶⁴ Dokumenty dostępne w zakładce Plan urządzenia lasu oraz Ochrona przyrody.

z Porozumienia zawartego w 2007 r. pomiędzy Komendantem Głównym PSP a Dyrektorem Generalnym Lasów Państwowych, na podstawie którego corocznie przekazywane są do KW PSP w Łodzi warstwy Leśnej Mapy Numerycznej w formie elektronicznej,

- b. aktualizacji Sposobu postępowania na wypadek pożaru na 2020 r. nie uzgodniono z Komendą Powiatową PSP w Tomaszowie Maz., aktualizacji Sposobu... na 2021 r. – z Komendą Powiatową PSP w Zgierzu i Komendą Powiatową PSP w Tomaszowie Maz., aktualizacji Sposobu... na 2022 r. – z Komendą Powiatową PSP w Tomaszowie Maz., aktualizacji Sposobu... na 2023 r. – z Komendą Miejską PSP w Łodzi, Komendą Powiatową PSP w Zgierzu, wbrew zapisom punktu 4.11.3 Instrukcji z 2019 r.

Nadleśniczy wyjaśnił, że Sposoby ... zostały wysłane do ww. jednostek terenowych PSP, jednakże z nieznanых przyczyn nie zostały odesłane Nadleśnictwu, w takim przypadku zastosowanie więc miały przepisy instytucji milczącego załatwienia sprawy.

Najwyższa Izba Kontroli nie podziela wyjaśnień Nadleśniczego, gdyż wymóg załączenia ww. materiałów do Sposobów ... został określony w Instrukcji z 2019 r. (w której nie odwołano się do cytowanego przez Nadleśniczego Porozumienia), niezależnie od czynności podejmowanych przez regionalnych dyrektorów Lasów Państwowych, wskazanych w tym Porozumieniu. Ponadto NIK wskazuje, że Nadleśniczy nie przedstawił w toku kontroli NIK żadnych dowodów, jednoznacznie potwierdzających fakt dokonania uzgodnień aktualizacji Sposobów Milczące załatwienie sprawy, do której odwołuje się Nadleśniczy, to instytucja przewidziana w art. 122a § 1 ustawy Kodeks postępowania administracyjnego⁶⁵ i ma zastosowanie tylko do tych spraw, w których jest to przewidziane konkretnym przepisem prawa (sprawa może być załatwiona milcząco, jeżeli przepis szczególny tak stanowi). Natomiast w tym konkretnym przypadku nie ma wyraźnego upoważnienia ustawowego dającego możliwość stosowania tego sposobu załatwienia sprawy.

(akta kontroli str. 164-431, 801-822, 1084-1091, 1096)

- 4. Analiza zleceń wykonania prac leśnych oraz kart oceny i minimalizacji wpływu wykonywanych zabiegów gospodarczych na środowisko prowadzonych przez sześć Leśnictw wykazała, że:

- a. w Leśnictwach: Janinów, Zieleń, Rokiciny, Gałków, Wiączyń stwierdzono przypadki nieprzeprowadzenia wizji w terenie w odniesieniu do prac w zakresie gospodarki leśnej polegających m.in. na trzebieży wczesnej i późnej, czyszczenia wczesnego i późnego, cięciach przygodnych rębnych, cięciach przygodnych trzebieży wczesnej i późnej, wbrew obowiązкови określoneму w § 2 rozporządzenia w zakresie wymagań dobrej praktyki.

Nadleśniczy wyjaśnił, że leśniczowie – zgodnie z ust. 2 rozporządzenia w sprawie wymagań dobrej praktyki – podejmowali decyzję o przeprowadzeniu wizji terenowej w oparciu o dane zawarte w opisach taksacyjnych poszczególnych wydzieliń sporządzonych w trakcie prac terenowych przy tworzeniu PUL; dokonali oni przeglądu dostępnych danych i ze względu na to, że w opisach wydzieliń nie było informacji o występowaniu gatunków, to odstąpili oni od wykonywania wizji w terenie.

NIK nie podziela wyjaśnień Nadleśniczego, gdyż dane zebrane w trakcie przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko mogą stanowić podstawę do odstąpienia od przeglądu terenowego, o którym mowa w § 2 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia w sprawie wymagań dobrej praktyki. Natomiast obowiązek przeprowadzania wizji w terenie wynika z § 2 ust.1 pkt 3 cytowanego rozporządzenia i nie odnosi się do niego wskazane wyżej odstąpienie od przeglądu (opisane w par. 2 ust. 2).

W toku kontroli NIK pismem z dnia 12 września 2024 r. Nadleśniczy polecił pracownikom Nadleśnictwa obligatoryjnie (jednak nie wcześniej niż dwa

⁶⁵ Ustawa Kodeks postępowania administracyjnego z dnia 14 czerwca 1960 r. (Dz. U. z 2024 r. poz. 572), zw. dalej Kpa.

tygodnie przed rozpoczęciem prac) przeprowadzać wizję terenową w lesie i odznaczać ten fakt na etapie sporządzania zlecenia, na podstawie § 2 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia w zakresie wymagań dobrej praktyki.

(akta kontroli str. 628-629, 632-633, 637-638, 642-643, 646-647, 650-651, 656-657, 660-661, 663-692, 722-723, 732-746, 801-811, 1092)

b. w Leśnictwach nierzetelnie prowadzono dokumentację⁶⁶ w zakresie dobrej praktyki. I tak:

– w Leśnictwie Janinów:

- wg zleceń na wykonanie prac⁶⁷ podpisanych przez Leśniczego oraz wykonawcę usług, Leśniczy nie przeprowadził wizji w terenie (a tym samym nie uzupełnił tabeli nr 2⁶⁸ tego zlecenia oraz kolumny w tabeli nr 1 „Potwierdzenie wizji lokalnej”), natomiast na szkicach cięć odnowieniowych (załączonych do kart oceny i minimalizacji wpływów zabiegów gospodarczych na środowisko) Leśniczy własnoręcznie potwierdził, że realizował obowiązek wizji w terenie,
- w zleceniach na wykonanie prac⁶⁹ podpisanych przez Leśniczego oraz Wykonawcę usług terminy wizji lokalnej były rozbieżne z terminami ujętymi na karcie oceny,
- w jednym przypadku⁷⁰ leśniczy na karcie oceny wskazał, iż wizję terenową przeprowadził w dniu 16 kwietnia 2024 r., tj. na 16 dni przed wydaniem – w dniu 2 maja 2024 r. – zlecenia wykonawcy prac. Było to wbrew obowiązkowi określonemu w § 2 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia w sprawie wymagań dobrej praktyki, zgodnie z którym nie wcześniej niż dwa tygodnie przed przystąpieniem do działań w zakresie gospodarki leśnej przeprowadzają wizję terenową w lesie, w którym będą prowadzone te działania. Jednocześnie w tej samej sprawie na zleceniu Leśniczy wskazał, iż wizję terenową odbył 29 kwietnia 2024 r., spełniając tym samym wymóg ww. przepisu,

– w Leśnictwie Gałków:

- wg zleceń na wykonanie prac⁷¹ podpisanych przez Leśniczego oraz wykonawcę usług nie przeprowadzono wizji w terenie (a tym samym nie uzupełniono tabeli nr 2 tego zlecenia oraz kolumny w tabeli nr 1 „Potwierdzenie wizji lokalnej”), natomiast z notatki służbowej Leśniczego wynika, że taka wizja się odbyła,

– w Leśnictwach: Zieleni⁷², Tadzini⁷³, Wiączyń⁷⁴ i Rokiciny⁷⁵ wg zleceń na wykonanie prac podpisanych przez Leśniczych oraz wykonawców usług nie przeprowadzono wizji w terenie (a tym samym nie uzupełniono tabeli nr 2 tego zlecenia oraz kolumny w tabeli nr 1 „Potwierdzenie wizji lokalnej”), natomiast w kartach oceny Leśniczy potwierdzali wykonanie obowiązku wizji terenowej.

Nadleśniczy wyjaśnił, że rozbieżne terminy wykonania wizji w terenie ze zleceniami wynikały z omyłek oraz z nieuwagi przy wystawianiu zleceń, a wdrażanie dokumentacji niezbędnej do wymagań rozporządzenia

⁶⁶ 49 kart oceny na 80 analizowanych (Leśnictwa Janinów, Tadzini, Wiączyń, Gałków, Rokiciny, Zieleni).

⁶⁷ Poz. planu 00012, 00015, 00020, 00031, 00033, 00034, 0003500040, 21228, 22603, 23365, 23023, 23022.

⁶⁸ W tabeli zamieszcza się: poz. Planu, adres leśny, grupę czynności, datę wizji terenowej, drzewa dziuplaste, drzewa z gniazdami o średnicy powyżej 25 cm oraz inne gniazda wieloletnie, inne zasiedlone stanowiska lęgowe ptaków (gniazda jednoroczne), inne stanowiska gatunków wymienionych w załączniku IV dyrektywy Rady 92/43/EWG.

⁶⁹ Poz. planu 00017, 00024, 00029, 00030.

⁷⁰ Poz. planu 24.

⁷¹ Poz. planu 00116, 00127.

⁷² Poz. planu 23070, 00183, 00184, 00185, 00187, 00188, 00189, 00191, 00198, 00199, 23069.

⁷³ Poz. planu 00062.

⁷⁴ Poz. planu 00093, 00080, 00072, 00074, 18714, 00079, 00073, 00084, 00089, 00078.

⁷⁵ Poz. planu 18223.

Leśniczowie realizowali poprzez wypełnianie karty oceny i minimalizacji wpływów zabiegów gospodarczych na środowisko. Wyjaśnił ponadto, że prawdziwość odbicia wizji w terenie prowadzona była na podstawie weryfikacji dokumentacji z przeprowadzonych wizji w terenie w odniesieniu do prac z zakresu gospodarki leśnej.

W toku kontroli NIK, Nadleśniczy w piśmie z dnia 12 września 2024 r. zobowiązał Leśniczych do dostarczenia do Inżyniera Nadzoru zleceń wystawionych w okresie od 13 do 30 września 2024 r., celem sprawdzenia poprawności odnotowywanych wykonanych wizji terenowych. Jednocześnie zastępca Nadleśniczego drogą mailową zobowiązał pracowników do rzetelnego prowadzenia dokumentacji w przedmiotowym zakresie.

(akta kontroli str. 582-731, 801-811, 1092-1095)

5. Książki obiektu budowlanego dla zbiorników wodnych retencyjnych w Leśnictwach: Rokiciny i Budziszewice prowadzone były niezgodnie z wymogami rozporządzenia w sprawie KOB, gdyż:

KOB dla zbiornika wodnego retencyjnego w Leśnictwie Rokiciny nie zawierała:

- numeru tomu książki (§ 4 pkt 2 rozporządzenia),
- daty jej założenia (widniał tylko rok 2020) (§ 2),
- rodzaju (funkcji) obiektu (§ 5 pkt 1a),
- nazwy lub imienia i nazwiska zarządcy obiektu (§ 5 pkt 1b),
- numeru i daty sporządzenia protokołu odbioru obiektu (§ 5 pkt 1c),
- nazwy organu, który wydał pozwolenie na użytkowanie obiektu, numer i datę jego wydania (§ 5 pkt 1d),
- danych ogólnych o obiekcie w zakresie księgi wieczystej i numeru ewidencyjnego gruntu oraz wykazu dokumentacji, w tym dokumentacji technicznej przekazanej właścicielowi (zarządcy) przy zakładaniu książki (§ 5 pkt 2),
- planu sytuacyjnego obiektu z zaznaczonymi granicami nieruchomości (§ 5 pkt 3),
- wykazu opracowań technicznych obiektu, danych dotyczących opracowania technicznego, danych dotyczących dokumentacji technicznej (§ 6 pkt 1).

Ponadto wpisów dokonywała osoba nieupoważniona (§ 6 pkt 3).

Żadna z KOB dla trzech zbiorników wodnych retencyjnych w Leśnictwie Budziszewice nie zawierała:

- właściwego numeru tomu książki (§ 4 pkt 2),
- wykazu dokumentacji, w tym dokumentacji technicznej przekazanej właścicielowi (zarządcy) przy zakładaniu książki (§ 5 pkt 2),
- planu sytuacyjnego obiektu z zaznaczonymi granicami nieruchomości (§ 5 pkt 3),
- wykazu opracowań technicznych obiektu, danych dotyczących opracowania technicznego, danych dotyczących dokumentacji technicznej (§ 6 pkt 1).

Nadleśniczy wyjaśnił, że braki w książkach obiektów budowlanych zbiorników retencyjnych w Leśnictwie Rokiciny i Budziszewice wynikały z przeoczenia.

(akta kontroli str. 766-793, 1077-1083)

W toku trwania kontroli NIK książki obiektów budowlanych zostały uzupełnione.

(akta kontroli str. 1001-1036)

6. W czasie użytkowania zbiorników wodnych retencyjnych na terenie Leśnictw Budziszewice i Rokiciny nie wykonano obowiązkowych przeglądów okresowych stanu technicznego żadnego z ww. obiektów, wbrew art. 62 ust. 1 pkt 1 ustawy Prawo budowlane. Na obowiązek utrzymania obiektów i urządzeń z nim związanych w należyтым stanie technicznym i czystości, poprzez wykonywanie przeglądów, bieżącej konserwacji oraz niezbędnych napraw wskazano również w decyzjach wodnoprawnych.

Nadleśniczy wyjaśnił, że brak wykonywania przeglądów wynikał ze złej interpretacji przepisów przez dział administracyjny.

(akta kontroli str. 766-793, 1077-1083)

W toku kontroli NIK przeprowadzono przeglądy okresowe zbiorników małej retencji.

(akta kontroli str. 1037-1052)

7. W Nadleśnictwie, z naruszeniem przepisów art. 21-24 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku, na stronie BIP Nadleśnictwa nie opublikowano nw. wykazu dokumentów związanych z PUL, tj.:

na stronie archiwalnej (prowadzonej do 22 sierpnia 2021 r.):

- a. brak było wykazu dokumentów zawierających informację o środowisku,
- b. brak było aktywnego linku kierującego do Programu Ochrony Przyrody (w zakładce Ochrona przyrody zamieszczono informację, że „Szczegółowe dane Programu Ochrony Przyrody dostępne na wniosek”),

aktualnej, prowadzonej od 23 sierpnia 2021 r. nie zamieszczono:

- c. informacji o środowisku i jego ochronie, które wynikałyby z dokumentu pn. „Prognoza oddziaływania na środowisko Planu urzędzenia lasu 2023 – 2032” oraz odwołania (aktywnego linku) do tego dokumentu⁷⁶.

Nadleśniczy wyjaśnił, że zgodnie z obowiązującym zarządzeniem nr 45 z dnia 25 czerwca 2021 r. Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych w zakładce Plan urzędzenia lasu należy zamieścić skan pisma (decyzji) ministra właściwego ds. środowiska zatwierdzającego PUL oraz aneks do tego planu, opis ogólny wraz z programem ochrony przyrody w nadleśnictwie – jeśli jest dostępny w wersji elektronicznej, jeśli nie – należy podać informację, w jaki sposób udostępniany jest zainteresowanym, natomiast w zakładce Wykaz dokumentów zawierających informację o środowisku należy zamieścić tylko wykaz takich dokumentów.

W toku kontroli NIK dokonano stosownych zmian na stronie BIP Nadleśnictwa.

(akta kontroli str. 747, 823-828, 1077-1083)

⁷⁶ Dokument ten został wyszczególniony w zakładce Wykaz dokumentów zawierających informacje o środowisku.

IV. Wnioski

Uwzględniając podjęte w trakcie kontroli działania, Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag ani wniosków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Łodzi. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Łódź, 11 października 2024 r.

Kontroler
Katarzyna Kaczkowska
Doradca techniczny

/podpisano elektronicznie/

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Łodzi
p.o. Dyrektora
Piotr Walczak
z up.
Grażyna Tuzikiewicz-Gnitecka
p.o. Wicedyrektor

/podpisano elektronicznie/